

Başvuru Numarası : 2021/352
Toplantı Tarihi/Sayısı : 3.11.2021/3
Karar Numarası : 2021/269
Başvuran : D. Ş., İ. K. ve L. M.
Başvuran Vekili : --
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 2 No'lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu
Müdürlüğü
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranlar, buldukları ceza infaz kurumunda kitap alma ve bulundurma haklarının sınırlandırıldığını, yasal dergilere erişimlerinin engellendiğini, avukatlarıyla görüşmelerinin pandemi gerekçesiyle kapalı alanda ve dinlenen telefonlar ile hukuksuz şekilde yaptırıldığını, arkadaşları G. G.'nin tek kişilik odada tecrite maruz bırakıldığını, kuruma girişlerinde sıcak su torbası ve ip, boncuk gibi kırtasiye ürünlerinin ellerinden alınıp geri verilmediğini ve pandemi nedeniyle talep ettikleri hijyen malzemelerinin kendilerine verilmediğini iddia etmektedir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesi 07/04/2021 tarihinde ve 352 başvuru numarasıyla kayda alınmıştır. Başvuru formu ve ekleri üzerinde yapılan ön incelemede, başvurunun esas incelemesinin Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru dilekçesi ve ekleri doğrultusunda, Ulusal Önleme Mekanizması Birimi tarafından incelemesi gerçekleştirilen başvuruda sıralanan iddialar şu şekildedir:

a) Başvuranlar; 02/03/2020 tarihinde talepleri olmaksızın Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan, İzmir 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiklerini,

b) Kuruma girişleri sırasında sıcak su torbası ve korselerinin, bir takım el işi ve kırtasiye malzemelerinin ellerinden alındığını ve tekrar verilmediğini ayrıca pandemi nedeniyle talep etmiş oldukları hijyen malzemelerinin de temin edilmediğini,

c) Kitap alma ve koğuştta bulundurma haklarının sınırlandırıldığını, Eğitim Kurulunun kişi başı 15 kitap ve 20 dergi bulundurulmasına ilişkin olarak karar aldığını, dışarıdan kitap almalarının hediye prosedürüne göre yapıldığını, bu yüzden iki ayda bir kez ve ayrıca dini bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde hediye olarak kitap alabileceklerinin bildirildiğini,

d) Yasal dergilerin erişimine ilişkin de engeller olduğunu, sadece mektup birimine yazacakları dilekçe ile dergi almalarının dayatıldığını ve talep ettikleri dergi anlaşmalı bayide ya da ilçe sınırlarında bulunmuyorsa alamadıklarını, bu uygulama ile dergi ve gazete okumalarının engellendiğini,

e) Avukat görüşmelerinin pandemi nedeniyle kapalı ziyaret alanında ve merkezi olarak dinlenen telefonlar ile yapıldığını, bu durumun usule aykırı olduğunu,

f) Arkadaşları G. G.'nin tek başına tecritte tutulduğunu ve aynı davadan hükümlü/ tutuklu olmalarına rağmen arkadaşlarının keyfi olarak yanlarına verilmediğini ifade etmişlerdir.

4. Başvuranların iddialarına, hak ihlali iddiasına muhatap kurum olan İzmir 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla gönderilen 31/03/2021 tarih ve ... sayılı yazılı görüş ile yanıt verilmiştir. Söz konusu cevabi yazıda özetle;

a) "5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 69'uncu maddesinde *"Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir..."* ifadesinin yer aldığı,

b) Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin "Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme başlıklı 77'nci maddesinin 1. fıkrasında *"Kapalı kurumlardaki hükümlü, mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan hediyeyi aşağıda belirtilen esaslar dahilinde kabul etme hakkına sahiptir."* hükmü ile aynı Yönetmeliğin 77'nci maddesinin 1-a bendinde *"Hükümlü, hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir."* hükmünün bulunduğu,

c) Kurumda barındırılan hükümlülerin, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Kütüphaneden yararlanma" başlıklı 61'inci maddesi ve "Sürelî ve süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" başlıklı 62'nci maddesi uyarınca kurum kütüphanesinden yararlanmakta olduğu, kurum kütüphanesinde 5080 farklı tür kitabın bulunduğu, tüm hükümlülerin eşit şekilde yararlandığı ve bu konuda herhangi bir mağduriyet yaşanmadığı,

d) Dergi ve gazeteleri ile ilgili olarak; bedelinin emanet para hesabından karşılanması koşuluyla Basın ve İlan Kurumunda isimleri olan reklam yayın hakkı bulunan dergi ve gazetelere abone olabildikleri ve bu şekilde temin edilen dergilerin ilgisine teslim edildiği,

e) Hükümlü ve tutukluların 15 kitap buldurması hususunda; Eğitim Kurulu Başkanlığının 02/12/2016 tarih ve 2016/231 sayılı kararı ile *"Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu statüsünde bulunan kurumumuzda hükümlü ve tutuklu odalarına verilecek olan sınırsız sayıdaki kitap ve dergilerin güvenlik zafiyeti oluşturacağı, aramalarda sıkıntı meydana getireceği, muhtemel suistimalleri (yangın çıkarma vb.) artıracığı düşünülerek odalara verilecek mahkumlara ait sürelî ve süresiz yayın sayısının ders kitapları, sözlükler, semai kitaplardan Kur'anı Kerim, İncil, Tevrat, Zebur hariç olmak üzere kişi başına 15 kitap ve 20 dergi sınırlandırılmasına"* riayet edilecek şekilde verildiği,

f) Avukat görüşü ile ilgili olarak, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 16/06/2020 gün ve 76175 sayılı Bilim Kurulu Kararı Gereğince Tedbir Kararlarının Devamı Konulu yazısı gereğince hükümlü ve tutukluların avukat ile görüş hakkı kapsamında; korona virüsten korunmaları amacıyla kuruma gelen avukatlar ile yapacakları görüşmelerin bilim kurulunun önerisi doğrultusunda maske ve eldiven kullanılarak fiziki temasların önlenildiği, görüşlerin avukat görüş alanında oluşturulan üç ayrı kabinde 5275 sayılı Kanun'un 59/2-4 maddesi kapsamında yaptırıldığı, bu kabinlerin içinin cam bölme ile ikiye ayrıldığı, avukat ile müvekkilin fiziki temasının kesildiği, avukat görüş odalarında ses ve görüntü kaydı yapan hiçbir elektronik cihaz bulunmadığı,

g) Kuruma sevk edilirken alınan sıcak su torbasının ve el işi malzemelerinin verilmediğine ilişkin olarak, adı geçenlerin talep etmiş oldukları sıcak su torbasının haklarında düzenlenen doktor raporu sonrası kendilerine verildiği ve 29.03.2021 tarihinde buna ilişkin tutanak tutulduğu, el işi yapmak isteyen hükümlülerin dilekçe ile başvurması halinde İdare ve Gözlem Kurulu tarafından değerlendirilerek ve karar alınmak suretiyle faaliyet için gerekli araç ve gereçlerin kurum kantininden temin edildiği,

h) Temizlik malzemelerinin verilmediği iddiasına ilişkin olarak, hükümlülere buldukları ortamın temizliği için gerekli temizlik malzemelerinin verildiği, adı geçenlere de yeterli miktarda verildiği ve buna ilişkin teslim tesellüm belgesinin yazı ekinde gönderildiği,

1) Hükümlü G. G.'ye ilişkin olarak; kendisinin ... F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan nakil geldiği, Covid-19 salgınına karşı tedbirler kapsamında 14 gün süre ile tek başına karantinada gözlem altında tutulduğu, karantina sürecinin ve deneme süresinin bitmesi ile koğuş yerleştirmesinin yapılacağı,

i) Bahse konu başvuruda geçen iddialara ilişkin olarak, ceza infaz kurumu idaresi ve görevli personelin görevleri yönünden herhangi bir adli veya idari soruşturmaya başlanmadığı, yapılan işlem ve uygulamaların ilgili mevzuat gereğince yerine getirildiği bildirilmiştir.

5. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin 2'nci fıkrası uyarınca muhataptan alınan yazılı görüş ... sayılı yazımız ile başvuranlara iletilmiş ve 16/04/2021 tarihinde tebliğ gerçekleştirilmiştir.

6. Başvuranlar tarafından muhatap kurumun cevaplarına ilişkin olarak İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 21/04/2021 tarih ve 2021/...sayılı üst yazısı ile görüş sunulmuştur. Söz konusu görüşte başvuranlar özetle;

a) Kitap alımına ilişkin şikâyetlerinin iki ayda bir ve hediye şeklinde olması olduğunu, kitap ve dergi alma hakkının hediye hakkı ile karıştırılmamasını istediklerini, dergi haklarının da Eğitim Kurulu kanalıyla engellendiğini,

b) Avukat görüşlerinin avukat görüş odalarında değil, kapalı görüş odalarında yaptırıldığını, yazdıkları dilekçelerin çıkışlarının yapılmadığını, yasal haklarını kullanmak için direnmek zorunda kaldıklarını ve bu nedenle sıklıkla disiplin soruşturması geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

7. Başvuranların görüşlerindeki yeni iddialara, muhatap kurum İzmir 2 Nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla göndermiş olduğu 21/04/2021 tarih ve 2021-... sayılı yazılı görüş ile yanıt verilmiştir. İlgili sayılı cevabi yazıda özetle;

a) Dilekçelerine çıkış yapılmadığı iddiasına ilişkin olarak; kurumda barındırılan hükümlülerin yargılama konusu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına ya da yargı makamlarına hitaben yazmış oldukları dilekçeleri içerisinde suç unsuru yahut kurum güvenliğini tehlikeye düşüren ifadeler bulunmadığı sürece aynı gün veya takip eden iş günleri içerisinde gönderildiği, bu konuda bir kısıtlama yapılmadığı, adı geçenlerin şikâyet dilekçesi çıkışlarına ilişkin örneklerin yazı ekinde sunulduğu, işleme konulmayan şikâyet dilekçeleri bulunmadığı, şikâyet dilekçelerinin Kurumumuza gönderiliyor olmasının bile isnatların asılsız olduğunu gösterdiği,

b) Yasal ve meşru haklarını kullandıkları için disiplin cezası aldıkları iddiasına ilişkin olarak; adı geçenlerin kuruma geldikleri tarihten itibaren yapmış oldukları gereksiz yere marş söylemek veya slogan atmak ve açık grevi yapmak eylemleri nedeniyle haklarında disiplin soruşturulması başlatılmış olduğu, ilgili disiplin soruşturmaları dosyalarının yazı ekinde gönderildiği bildirilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

a) Ulusal Mevzuat

8. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17'nci maddesine göre; "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.*"

9. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumumuzun "*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

10. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

11. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin "Ön incelemenin yapılması" hususunun düzenlendiği 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur...*"

12. Aynı Yönetmeliğin 49'uncu maddesi altıncı fıkrasında; "*Ön inceleme şartlarının bulunmadığının sonradan anlaşılması halinde de, incelenemezlik, gerekçeli kabul edilmezlik veya gönderme kararı verilir.*" denilmektedir.

13. Aynı Yönetmeliğin "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesine göre; "*Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinde kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.*"

14. Aynı Yönetmeliğin "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre; "*İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir.*"

15. Aynı Yönetmelik'in 37'nci maddesi gereğince; "*Başvurular, kanunî temsilci veya vekil tarafından da yapılabilir. Kanunî temsilci veya vekil aracılığıyla yapılan başvurularda temsile veya vekâlete dair geçerli bir yetki belgesinin sunulması zorunludur.*"

16. 13/12/2004 tarih ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "İnfazda Temel İlke" başlıklı 2'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre "*Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane,*

insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz."

17. 13.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Avukat ve noterle görüşme hakkı" başlıklı 59'uncu maddesine göre; "(1) Hükümlü, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir.

(2) Avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılır.

(3) Avukatlar, vekâletnameleri olsa da aynı anda birden fazla hükümlü ile görüşme yapamazlar.

(4) (Değişik: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttıkları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınamaz. (5) (Ek: 3/10/2016-KHK-676/6 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7070/6 md.) Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve tâlimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, üç ay süreyle; görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli görüşmede hazır bulundurulabilir, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttıkları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir."

18. Aynı Kanun'un "Kütüphaneden yararlanma" başlıklı 61'inci maddesine göre; "Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur. Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir."

19. Aynı Kanun'un "Hükümlüye dışarıdan gönderilen hediye kabul etme hakkı" başlıklı 69'uncu maddesine göre; "Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, iki ayda bir kez, ayrıca dinî bayram, yılbaşı veya kendi doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan bir hediyeyi kabul etme hakkına sahiptir. Çocuk ve altmış beş yaşını tamamlamış hükümlüler ile beraberinde çocuğu bulunan kadın hükümlüler, idare ve gözlem kurulu tarafından alınacak karar doğrultusunda belirtilen zaman dilimi dışında da hediye kabul edebilir. Bunun esas ve usulleri Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte gösterilir."

20. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) "Dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı" kenar başlıklı 92'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "(1) Kapalı kurumlardaki hükümlü, mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışardan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan hediyeyi, aşağıda belirtilen esaslar dahilinde kabul etme hakkına sahiptir:

a) Hükümlü hediye olarak ancak kitap veya giyim eşyası kabul edebilir,

b) Hediye, ziyaretçi tarafından verilebileceği gibi posta veya kargo yolu ile de gönderilebilir"

21. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "Sürelî veya süresiz yayınlar ile kitaplar" başlıklı 8'inci maddesine göre; "Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelî ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz."

22. Aynı Yönetmelik'in "El işi faaliyetleri" başlıklı 14'üncü maddesi; "Hükümlülerin, gerekli malzemeler

kantinden temin edilmek koşuluyla, el işi faaliyetlerini, ceza infaz kurumlarının uygun bölümlerinde yapmaları esastır. Ceza infaz kurumunun güvenliğini bozmamak kaydı ile bu faaliyetlerin devamına koğuş, oda ve eklentilerinde izin verilebilir. Maket bıçağı, tornavida gibi kesici ve delici alet ile boyama ve yapıştırma kullanılan madde ve malzemelerin koğuş, oda ve eklentilerinde bulundurulmasına izin verilmez." şeklindedir.

23. Adalet Bakanlığının 12.7.2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" başlıklı 30'uncu maddesi şöyledir: "Oda veya koğuşta okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir. Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir. Verilen yayınlar, en çok onbeşinci günün sonunda kütüphane veya kitaplığa iade edilir. Bu sürenin bitiminde, sürenin uzatılmasını isteyenlere; yayın adedine, yayına gösterilen ilgiye ve faydalanma maksadına göre kütüphane veya kitaplık sorumlusu tarafından ek süre verilebilir."

b) Uluslararası Mevzuat

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "İnsan haklarına saygı yükümlülüğü" kenar başlıklı 1'inci maddesi şöyledir; "Yüksek Sözleşmeciler Tarafından kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar." Sözleşme'nin 3 üncü maddesi şöyledir; "Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

25. Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi ise şöyledir: "Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz. Ayrıca hiç kimse, serbest iradesi olmadan tıbbi veya bilimsel bir deneye tabi tutulamaz." Sözleşmenin 10'uncu maddesine göre "Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir."

26. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı'na (Avrupa Cezaevi Kuralları) Ek "Temel İlkeler" alt başlıklı 1'inci maddesi şöyledir: "Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır."

27. Avrupa Cezaevi Kuralları'nın "Temel İlkeler" alt başlıklı 3'üncü maddesine göre; "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

28. Başvuranlar arkadaşları olduklarını beyan ettikleri G. G.'nin tek başına tecritte tutulduğunu iddia etmişlerdir. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre, ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan özgürlüğünden mahrum bırakılan kişiler, ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını bizzat kendileri veya kanuni temsilcileri/vekilleri aracılığıyla yapabilmektedir. Bu husus Yönetmelik'in 37'nci maddesinde; "Başvurular, kanunî temsilci veya vekil tarafından da yapılabilir. Kanunî temsilci veya vekil aracılığıyla yapılan başvurularda temsile veya vekâlete dair geçerli bir yetki belgesinin sunulması zorunludur." şeklinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda söz konusu iddianın doğrudan başvuranları ilgilendiren bir konu olmadığı, incelenen şartını taşımadığı ve bu nedenle kabul edilemez olduğu anlaşılmıştır.

29. Başvuranlar buldukları ceza infaz kurumuna girişlerinde kendilerinden alınan su torbalarının, bazı el işi, kırtasiye malzemelerinin ve taleplerine rağmen hijyen malzemelerinin kendilerine verilmediğini iddia etmişlerdir. Bu hususta muhatap ceza infaz kurumu idaresi tarafından gönderilen belgelerde başvuran D. Ş. ve L. M.'ye doktor raporlarına istinaden 29/03/2021 tarihinde sıcak su torbası verildiğine dair tutanak bulunmaktadır. Aynı şekilde 30/03/2021 tarihli başka bir tutanak ve L.M. tarafından imzalanmış olan teslim- tesellüm belgesinden kendilerine sabun, deterjan, bulaşık süngeri gibi temizlik malzemelerinin verilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca muhatap kurum tarafından gönderilen cevabi yazıda; el işi yapmak için kullanılacak

malzemelerin de hükümlülerin talepleri doğrultusunda kurum kantininden temin edileceği bildirilmiştir. Kurumun bu yanıtına istinaden başvuranlar tarafından aksi yönde herhangi bir görüş sunulmamıştır. Bu doğrultuda bahsi geçen iddiaların, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 67'nci maddesi gereğince kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

30. Başvurunun ceza infaz kurumunda kitap ve dergilere erişimin kısıtlandığı, avukat görüşlerinin usulüne uygun olarak yaptırılmadığı iddialarına ilişkin olarak Ulusal Önleme Mekanizması görevi kapsamına giren iddiaların kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek bir neden bulunmadığından Kurumumuzca esas incelemesi yapılabileceği sonucuna varılmıştır.

31. Cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususlar farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunların birçoğu cezaevi idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir. Bu nedenle mahkûmlar için bir cezaevindeki yaşam tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Cezaevlerindeki yaşam, mahkûmlara sunulan aktivitelerin genişliğinden, mahkûmlar ve ceza infaz görevlileri arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar geniş bir alanda değerlendirilmelidir (*Avrupa İşkence ve İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) Standartları*, 2002).

32. Hükümlü veya tutuklular (mahkûmlar), Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak "bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma" olarak değerlendirilebilecek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında (bkz. *B.No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33*) Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına genel olarak sahiptirler (*Aynı yönde benzer bir karar için bkz. Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B.No. 74025/01, 6/10/2005, § 69*). Bununla birlikte cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda sahip oldukları haklar sınırlanabilir (Aynı yönde benzer bir karar için bkz. *AIHM Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B.No. 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983, §§ 99-105*).

33. Bunun yanında tutuklu ve hükümlülerin temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmaları, bu hakların tutuklu ve hükümlüler için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı anlamında da değerlendirilmemelidir. Ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin hakları ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlanmıştır (*AYM, Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73*).

34. Yukarıda ifade edilen hususların yanında ilave olarak bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olmasının gerektiğini ifade etmek gerekir. Her olayda asgari eşliğin aşıp aşılmadığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşımaktadır (*AYM, Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 23*).

35. Başvuranlar, hükümlü olarak buldukları ceza infaz kurumunda, kitap ve dergilere erişimlerinin sınırlandırıldığını öne sürmektedir. 5275 sayılı Kanun'un "Kütüphaneden yararlanma" başlıklı 61'inci maddesine göre; "*Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre, kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Kütüphanelerde veya kitaplıklarda verilen derslere kaynaklık edecek kitapların yanı sıra olanaklar ölçüsünde hükümlülerin boş zamanlarını değerlendirmelerini, okuma alışkanlığı edinmelerini ve kültür bakımından ufuklarını geliştirmelerini sağlayacak kitaplar da bulundurulur. Hükümlüye kurum kütüphanesinden yararlanma imkânı verilir.*" Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in "Sürelili veya süresiz yayınlar ile kitaplar" başlıklı 8'inci maddesine göre; "*Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla sürelili ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.*"

36. Adalet Bakanlığının 12.7.2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" başlıklı 30'uncu maddesinde; "*Oda veya koğuştaki okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan sürelili ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir. Verilecek yayının sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuştaki düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir.*" denilmektedir. Bu kapsamda Kurum İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı tarafından, 02/12/2016 tarih ve 2016/231 sayılı karar ile "*Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu statüsünde bulunan kurumda ... 15 kitap 20 dergi sınırlamasına*

riayet edilerek” odalara kitap ve dergi verilmesi yönünde karar alınmıştır.

37. Bunun dışında başvuranlar, cezaevinde dış dünya ile irtibatını sağlayan, gazete, dergi gibi imkânlardan hiç yararlandırılmadığını, telefon ile görüşemediğini, mektuplaşamadığını veya ziyaretçileri ile görüşemediğini ileri sürmemiştir. Oysa ki; kötü muamele kabul edilebilecek bir hususun tespiti bakımından mahpusun ceza infaz kurumundaki yaşamı bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Somut başvuruda, ihlal iddiasına muhatap Kurumda, mevzuat kapsamında alınan İdare ve Gözlem Kurulu kararı ile cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gereklilikler nedeniyle kitap ve dergi sayısında kısıtlamalar yapıldığı, mevzuat dahilinde kurum dışından hediye olarak kitap kabul edilebildiği, ayrıca kurum kütüphanesinde farklı türde 5080 adet kitabın bulunduğu ve hükümlülerin bu kitaplardan faydalandırıldığı, dergi ve gazeteler ile ilgili olarak ise bedelinin emanet para hesabından karşılanması koşuluyla Basın İlan Kurumunda isimleri olan reklam yayın hakkı bulunan dergi ve gazetelere abone olabilecekleri ve bu şekilde temin edilen yayınların ilgisine teslim edildiği öğrenilmiştir.

38. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 3'üncü maddesi çerçevesinde cezaevinde tutulma koşullarını değerlendirirken başvuruçular tarafından yapılan somut olaylara ilişkin iddialarla birlikte koşulların bir bütün olarak gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (*bkz. Dougoz/Yunanistan, B.No: 40907/98, 6/3/2001, § 46*). Bu kapsamda, önlemlerin şiddeti, amacı ve bireyler için sonuçları birlikte değerlendirilmelidir (*bkz. Van der Ven/Hollanda, B.No: 50901/99, 4/2/2003, § 51*).

39. Somut olayda başvuranlara 15 kitap ve 20 dergiyi aynı anda yanında bulundurmasına müsaade edilmek suretiyle yapılan sınırlandırmanın başvuranlar üzerindeki etkisinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuranlar kitap sınırlaması nedeniyle araştırma ve incelemelerinin engellendiğini ileri sürmektedir. Buna karşın başvuranlar araştırma ve incelemelerinin kapsamı ve mahiyeti hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Ayrıca ders kitapları, sözlükler ve Kur'anı Kerim, Zebur, Tevrat, İncil gibi kitaplar bu sınırlamadan hariç tutulmuştur. Üstelik başvuranlar, kitap sayısı dışında kitaba erişimlerinin engellendiği yönünde bir şikâyette de bulunmamıştır.

40. Yukarıdaki hususlar dikkate alındığında, yüksek güvenlikli cezaevinde hükümlü olarak bulunan başvuranların odasında bulundurduğu kitap sayısının on beş ile sınırlandırılması ile elde edilmek istenen oda ve koğu düzeninin sağlanması amacına ulaşmak için yapılan sınırlama işleminin ölçülü olmadığı söylenemez.

41. Ayrıca başvuranlar, avukatları ile görüşmelerinin pandemi nedeniyle kapalı görüş odalarında ve dinlenen telefonlar aracılığıyla yapıldığını iddia etmişlerdir. Muhatap kurum tarafından gönderilen yanıtta; görüşlerin avukat görüş alanında oluşturulan üç ayrı kabinde 5275 sayılı Kanun'un 59/2-4 maddesi kapsamında yaptırıldığı, bu kabinlerin içinin cam bölme ile ikiye ayrıldığı, avukat ile müvekkilin fiziki temasının kesildiği, avukat görüş odalarında ses ve görüntü kaydı yapan hiçbir elektronik cihaz bulunmadığı bildirilmiştir.

42. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Avukat ve noterle görüşme hakkı" başlıklı 59'uncu maddesine göre; avukat ve noter ile görüşme, meslek kimliklerinin ibrazı üzerine, tatil günleri dışında ve çalışma saatleri içinde, bu iş için ayrılan görüşme yerlerinde, konuşulanların duyulamayacağı, ancak güvenlik nedeniyle görülebileceği bir biçimde yapılır. Görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınmaz.

43. Somut durumda, küresel anlamda etki gösteren korona virüs salgını nedeniyle ve Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün konuya ilişkin olarak ceza infaz kurumlarına göndermiş olduğu yazı doğrultusunda avukatlar ile müvekkillerin fiziki teması kesilmekte ve görüşmeler telefon yoluyla yapılmaktadır. Fakat görüşmelerin yasa hükümlerine uygun olması amacıyla; görüşmelerin bu iş için ayrılan özel yerlerde, dinlenilmeden ve kayda alınmadan gerçekleştirildiği bildirilmiştir.

44. Buradaki müdahale ile hak arasında makul bir denge kurma konusunun, öncelikle kamu gücünü kullanan makamlara ait olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu konuda devletin bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Bu takdir yetkisinin genişliği birçok unsura, özellikle de söz konusu faaliyetin niteliğine ve sınırlamaların amacına bağlı olarak değişmektedir (*Benzer durumlarda ceza infaz kurumu yetkililerinin takdir payına ilişkin değerlendirmeler için bkz. AYM Özkan Kart, B. No: 2013/1821, 5/11/2014, § 51; Ahmet Temiz (6), § 41*).

45. Başvuranların avukatları ile görüşmelerine getirilen bu kısıtlamalar sadece başvuranlara yönelik olmayıp, ülkemizde ve tüm dünyada etki göstermekte olan salgın hastalık nedeniyle ceza infaz kurumunda barındırılan hükümlü ve tutukluların, kurum çalışanlarının ve avukatların sağlığını koruma amacı da gütmektedir. Bu bağlamda, görüşmelerin gerçekleştirileceği yer idarenin takdir yetkisi ile pandemi koşullarına uygun olarak belirlenebilmelidir.

46. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirilmekle birlikte, yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki mevcut iddialar kapsamında kötü muameleye varan bir uygulamadan bahsedilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlali olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

Açıklanan mevzuat ve gerekçeler çerçevesinde;

1. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin (i) bendi kapsamında KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ OLMADIĞINA,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 03.11.2021 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-onaylıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi